

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
GERARD HOGAN
prednesené 13. júna 2019¹

Vec C-363/18

**Organisation juive européenne,
Vignoble Psagot Ltd
proti
Ministre de l'Économie et des Finances**

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podala Conseil d'État (Štátna rada, Francúzsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Aproximácia právnych predpisov – Označovanie a prezentácia potravín – Nariadenie (EÚ) č. 1169/2011 – Povinné označovanie pôvodu výrobkov – Vynechanie informácií, ktoré môže spotrebiteľov viesť do omylu – Výrobky z území okupovaných Izraelom od roku 1967“

I. Úvod

1. Prejednávaný návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1169/2011 z 25. októbra 2011 o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom².
2. Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi združením Organisation juive européenne (ďalej len „Organisation juive européenne“) a vinohradníckou spoločnosťou Psagot Ltd (ďalej len „Psagot“) na jednej strane a Ministre de l'économie et des Finances français (francúzsky minister hospodárstva a financií) na druhej strane, ktorého predmetom je oznámenie, ktorým tento minister nariadil, že na potravinách pochádzajúcich z území okupovaných Izraelom od roku 1967, a prípadne z osád na týchto územiach, musí byť uvedené označenie dotknutého územia a dodatočné označenie „izraelská osada“.
3. V rámci tohto prejudiciálneho konania má Súdny dvor príležitosť objasniť rozsah pôsobnosti povinnosti uvádzať na potravinách krajinu pôvodu alebo miesto pôvodu v prípade, že by neuvedenie takej informácie mohlo viesť spotrebiteľa do omylu.

¹ Jazyk prednesu: angličtina.

² Ú. v. EÚ L 304, 2011, s. 18. Týmto nariadením sa menia a dopĺňajú nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006 a (ES) č. 1925/2006 a zrušuje sa smernica Komisie 87/250/EHS, smernica Rady 90/496/EHS, smernica Komisie 1999/10/ES, smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/13/ES, smernice Komisie 2002/67/ES a 2008/5/ES a nariadenie Komisie (ES) č. 608/2004.

II. Stručné historické pozadie

4. Izrael po krátkom vojenskom ťažení v júni 1967 obsadil niektoré územia, ktoré boli predtým súčasťou alebo pod kontrolou ďalších troch štátov, konkrétne Egypta, Sýrie a Jordánska. V prípade Egypta išlo o Sinajský polostrov a pásмо Gazy. (Egypt v rokoch 1948 až 1967 spravoval pásмо Gazy napriek tomu, že nebolo súčasťou Egypta ako takého.) Golanské výšiny boli súčasťou Sýrie a západný breh Jordánu spravovalo v rokoch 1948 až 1967 Jordánsko.

5. Pokiaľ ide o Sinaj, toto územie bolo vrátené Egyptu v rámci egyptsko-izraelskej mierovej dohody z roku 1979. Pásмо Gazy Izrael evakuoval v roku 2005, hoci ovláda prístup na toto územie po súši, vzduchu a mori. V súčasnosti pásмо Gazy *de facto* ovláda organizácia známa pod názvom Hamas.

6. Golanské výšiny okrem malej časti územia navráteného Sýrii v roku 1974 a maličkej demilitarizovanej zóny zostávajú pod izraelskou okupáciou. Izrael Golanské výšiny skutočne anektoval v decembri 1981.

7. Aj východný Jeruzalem je naďalej pod izraelskou okupáciou. Pokiaľ ide o západný breh Jordánu, situácia je zložitejšia. Časť z neho spravuje palestínska samospráva, ale veľkú časť tohto územia si napriek tomu nárokuje Izrael. Izrael pre svojich občanov vybudoval aj rozsiahle osady vo východnom Jeruzaleme, na západnom brehu Jordánu a v Golanských výšinách. V minulosti také osady vybudoval na Sinaji, tie však boli odstránené, keď sa toto územie vrátilo pod egyptskú nadvládu. Niekoľko osád existovalo aj v pásme Gazy, ale tie boli tiež odstránené, keď Izrael toto územie v roku 2005 evakuoval.

8. Toto je veľmi stručne zhrnuté historické pozadie tohto návrhu na začatie prejudiciálneho konania. Návrh sa týka zlučiteľnosti určitých požiadaviek na označovanie výrobkov pochádzajúcich z týchto okupovaných území s právom EÚ, ktorých podrobnosti uvediem. Na účely rozhodnutia o tomto návrhu bude musieť Súdny dvor prinajmenšom do určitej miery určiť, či je súčasná izraelská okupácia, ktorú pre zjednodušenie navrhujem nazývať okupované územia, v súlade so zákonom. Na úvod je však dôležité konštatovať, že Súdny dvor sa bude na prejednávanú problematiku nevyhnutne pozeráť ako na čisto právnu záležitosť, pričom bude vychádzať z medzinárodného práva a z príslušných rezolúcií Bezpečnostnej rady OSN a Valného zhromaždenia OSN, významného stanoviska Medzinárodného súdneho dvora vydaného v roku 2004 a iných prameňov medzinárodného práva. Musím však zdôrazniť, že nijakú časť týchto návrhov ani konečného rozsudku Súdneho dvora nemožno vykladať ako vyjadrenie *politického* alebo morálneho stanoviska k otázkam, ktorých sa návrh týka.

III. Právny rámec

A. Právo EÚ

1. Nariadenie č. 1169/2011

9. Odôvodnenia 3, 29 a 33 nariadenia č. 1169/2011 stanovujú:

„(3) Na dosiahnutie vysokej úrovne ochrany zdravia spotrebiteľov a na zaručenie ich práva na informácie by sa malo zabezpečiť, aby spotrebiteľia boli primerane informovaní o potravinách, ktoré konzumujú. Výber zo strany spotrebiteľov môžu okrem iného ovplyvňovať zdravotné, ekonomické, environmentálne, sociálne a etické hľadiská.

...

(29) Krajina alebo miesto pôvodu potraviny by sa mali uviesť vždy, ak by ich neuvedenie mohlo viesť spotrebiteľov do omylu pri určení skutočnej krajiny alebo miesta pôvodu daného výrobku. Krajina alebo miesto pôvodu by sa mali vždy označiť spôsobom, ktorý neklame spotrebiteľa, a na základe jasne vymedzených kritérií, ktoré zaistia rovnaké podmienky pre priemyselné odvetvie a zlepšia zrozumiteľnosť informácií o krajine alebo mieste pôvodu potravín pre spotrebiteľov. Takéto kritériá by sa nemali uplatňovať na údaje súvisiace s názvom alebo adresou prevádzkovateľa potravinárskeho podniku.

...

(33) Nepreferenčné pravidlá Únie týkajúce sa pôvodu sa ustanovujú v nariadení Rady (EHS) č. 2913/92 z 12. októbra 1992, ktorým sa ustanovuje Colný kódex Spoločenstva [Ú. v. ES L 302, 1992, s. 1; Mim. vyd. 02/004, s. 307], a jeho vykonávacích predpisoch v nariadení Komisie (EHS) č. 2454/93 z 2. júla 1993, ktorým sa vykonáva nariadenie Rady (EHS) č. 2913/92, ktorým sa ustanovuje Colný kódex Spoločenstva [Ú. v. ES L 253, 1993, s. 1; Mim. vyd. 02/006, s. 3]. Určenie krajiny pôvodu potravín sa bude zakladať na týchto pravidlách, ktoré sú dobre známe prevádzkovateľom potravinárskych podnikov a správnym orgánom, čo by malo uľahčiť ich vykonávanie.“

10. Článok 1 ods. 1 nariadenia č. 1169/2011, nazvaný „Predmet a rozsah pôsobnosti“, stanovuje:

„Týmto nariadením sa poskytuje základ zaistenia vysokej úrovne ochrany spotrebiteľa vo vzťahu k informáciám o potravinách, pričom sa zohľadňujú rozdiely vo vnímaní spotrebiteľov a ich informačných potrieb a zároveň sa zabezpečuje hladké fungovanie vnútorného trhu.“

11. Článok 2 nariadenia č. 1169/2011 je nazvaný „Vymedzenie pojmov“. Podľa článku 2 ods. 2 písm. g) „miesto pôvodu“ je „akékoľvek miesto, o ktorom sa uvádza, že z neho potravina pochádza, a nie je to ‚krajina pôvodu‘, ako sa určuje v súlade s článkami 23 až 26 [Colného kódexu Spoločenstva]; meno, obchodné meno alebo adresa prevádzkovateľa potravinárskeho podniku na etikete nepredstavuje v zmysle tohto nariadenia označenie krajiny pôvodu ani miesto pôvodu potraviny“. Článok 2 ods. 3 tiež poukazuje na to, že „na účely tohto nariadenia krajina pôvodu potraviny odkazuje na pôvod potraviny, ako sa určuje v súlade s článkami 23 až 26 [Colného kódexu Spoločenstva]“.

12. Článok 3 nariadenia č. 1169/2011, nazvaný „Všeobecné ciele“, stanovuje v odseku 1:

„Poskytovaním informácií o potravinách sa sleduje cieľ vysokej úrovne ochrany zdravia a záujmov spotrebiteľov tak, že sa konečným spotrebiteľom poskytuje základ na rozhodovanie o výbere na základe informácií a na bezpečné používanie potravín najmä so zreteľom na zdravotné, hospodárske, environmentálne, sociálne a etické aspekty.“

13. Článok 7 nariadenia č. 1169/2011 je nazvaný „Čestné informačné postupy“. Jeho odsek 1 stanovuje:

„Informácie o potravinách nesmú uvádzať do omylu, najmä:

a) ak ide o vlastnosti potraviny a hlavne jej charakter, identitu, vlastnosti, zloženie, množstvo, trvanlivosť, krajinu pôvodu alebo miesto pôvodu, spôsob výroby alebo produkcie;

...“

14. Článok 9 ods. 1 písm. i) nariadenia č. 1169/2011 stanovuje, že označenie krajiny pôvodu alebo miesta pôvodu je povinné, pokiaľ to stanovuje článok 26 nariadenia. Podľa odseku 2 posledného uvedeného ustanovenia je označenie krajiny pôvodu alebo miesta pôvodu povinné, „ak by ich neuvedenie mohlo viesť spotrebiteľa do omylu, pokiaľ ide o skutočnú krajinu pôvodu alebo miesto pôvodu potraviny, najmä ak by z informácií sprevádzajúcich potravinu alebo z celej etikety inak vyplývalo, že potravina má inú krajinu pôvodu alebo miesto pôvodu“.

15. Článok 38 nariadenia č. 1169/2011, nazvaný „Vnútroštátne opatrenia“, stanovuje:

„1. Ak ide o otázky, ktoré sa týmto nariadením konkrétne harmonizujú, členské štáty nemôžu prijímať ani si zachovať vnútroštátne opatrenia, ak to nepovoľuje právo Únie. Tieto vnútroštátne opatrenia nesmú vytvárať prekážky voľnému pohybu tovaru ani diskrimináciu, pokiaľ ide o potraviny z iných členských štátov.

2. Bez toho, aby bol dotknutý článok 39, členské štáty môžu prijímať vnútroštátne opatrenia v súvislosti s otázkami, ktoré sa v tomto nariadení konkrétne neharmonizujú, za predpokladu, že sa nimi nezakazuje voľný pohyb tovaru, ktorý je v súlade s týmto nariadením, ani sa mu nebráni a neobmedzuje sa.“

16. Článok 39 nariadenia č. 1169/2011, nazvaný „Vnútroštátne opatrenia o ďalších povinných údajoch“, stanovuje:

„1. Okrem povinných údajov uvedených v článku 9 ods. 1 a v článku 10 môžu členské štáty v súlade s postupom uvedeným v článku 45 prijať v prípade, že ide o osobitné druhy alebo kategórie potravín, opatrenia, ktoré vyžadujú ďalšie povinné údaje, ktoré sú opodstatnené na základe aspoň jedného z týchto dôvodov:

- a) ochrana verejného zdravia;
- b) ochrana spotrebiteľov;
- c) predchádzanie podvodom;
- d) ochrana priemyselných a obchodných vlastníckych práv, označenia miesta pôvodu, registrovaného označenia pôvodu a predchádzanie nekalej súťaži.

2. Podľa odseku 1 môžu členské štáty zaviesť opatrenia týkajúce sa povinného uvádzania krajiny pôvodu alebo miesta pôvodu potravín, len ak je dokázané prepojenie medzi určitými vlastnosťami potraviny a jej pôvodom alebo miestom pôvodu. Členské štáty pri oznamovaní takýchto opatrení Komisii poskytnú dôkaz, že väčšina spotrebiteľov prikladá poskytovaniu týchto informácií veľký význam.“

2. Colný kódex

17. V čase prijatia č. 1169/2011 článok 23 ods. 1 Colného kódexu Spoločenstva stanovoval, že „za tovar, ktorý má pôvod v určitej krajine sa považuje tovar, ktorý bol v tejto krajine úplne získaný alebo vyrobený“. Článok 24 Colného kódexu Spoločenstva stanovoval, že „za krajinu pôvodu tovaru na ktorého výrobe sa podieľali viaceré krajiny sa považuje krajina, v ktorej sa ako v poslednej uskutočnilo jeho podstatné a hospodársky odôvodnené spracovanie, a to v podnikoch na to určených a ktorého výsledkom je nový výrobok, alebo ktoré predstavuje dôležitý stupeň výroby“.

18. Colný kódex Spoločenstva bol zrušený nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 952/2013 z 9. októbra 2013, ktorým sa ustanovuje Colný kódex Únie³ (ďalej len „Colný kódex Únie“). V súlade s článkom 286 ods. 3 Colného kódexu Únie sa odkazy na Colný kódex Spoločenstva v iných aktoch Únie považujú za odkazy na zodpovedajúce ustanovenia Colného kódexu Únie.

3 Ú. v. EÚ L 269, 2013, s. 1.

19. Článok 60 Colného kódexu Únie – ktorý nadobudol účinnosť 1. mája 2016⁴ – v podstate zodpovedá ustanoveniam, ktoré sa predtým nachádzali v článku 23 ods. 1 a v článku 24 Colného kódexu Spoločenstva. Podľa odseku 1 tohto nového ustanovenia „za tovar, ktorý má pôvod v jedinej krajine alebo na jedinom území, sa považuje tovar úplne získaný v takejto krajine alebo na takomto území“. Odsek 2 stanovuje, že „tovar, na ktorého výrobe sa zúčastňuje viac ako jedna krajina alebo územie, sa považuje za tovar s pôvodom v krajine alebo na území, kde sa vykonalo jeho posledné, podstatné a hospodársky odôvodnené zušľachtenie alebo prepracovanie, a to v podnikoch vybavených na tento účel, ktorého výsledkom je nový výrobok alebo ktoré predstavuje dôležitý stupeň výroby“.

3. Výkladové stanovisko Európskej komisie týkajúce sa označenia pôvodu tovaru z území okupovaných Izraelom od roku 1967

20. Dňa 12. novembra 2015 Európska komisia uverejnila v *Úradnom vestníku Európskej únie* stanovisko, nazvané „Výkladové stanovisko Európskej komisie z 12. novembra 2015, týkajúce sa označenia pôvodu tovaru z území okupovaných Izraelom od roku 1967“⁵ (ďalej len „výkladové stanovisko“).

21. Komisia svoj prístup odôvodňuje tým, že „spotrebitelia, hospodárske subjekty a národné orgány sa vskutku dožadujú vyjasnenia, pokiaľ ide o existujúce právne predpisy Únie týkajúce sa informácii o pôvode výrobkov z území okupovaných Izraelom“⁶. Jej cieľom je „takisto zabezpečiť, aby Únia v súlade s medzinárodným právom dodržiavala svoje stanoviská a záväzky a neuznávala zvrchovanosť Izraela nad územiami okupovanými od júna 1967“⁷.

22. Z tohto dôvodu Komisia na konci svojho výkladového stanoviska uvádza:

„(7) Keďže Golanské výšiny a západný breh Jordánu (vrátane východného Jeruzalema) nie sú podľa medzinárodného práva súčasťou izraelského územia, označenie ‚výrobok z Izraela‘ sa v zmysle uvedených právnych predpisov považuje za nesprávne a klamlivé.

(8) Pokiaľ je označenie pôvodu povinné, bude sa musieť použiť iný výraz, ktorý bude zohľadňovať to, pod akými názvami sú tieto územia v mnohých prípadoch známe.

(9) V prípade výrobkov z Palestíny, ktoré nepochádzajú z osád, by označením, ktoré nie je klamlivé v súvislosti so zemepisným pôvodom a ktoré zároveň zodpovedá medzinárodným praktikám, mohlo byť ‚výrobok zo západného brehu Jordánu (palestínsky výrobok)‘, ‚výrobok z Gazy‘ alebo ‚výrobok z Palestíny‘.

(10) V prípade výrobkov zo západného brehu Jordánu alebo Golanských výšin, ktoré pochádzajú z osád, by označenie obmedzené na ‚výrobok z Golanských výšin‘ alebo ‚výrobok zo západného brehu Jordánu‘ nebolo akceptovateľné. Aj keby tieto označenia označovali širšiu oblasť alebo územie, z ktorých výrobok pochádza, neuvedenie dodatočných zemepisných informácií a skutočnosti, že výrobok pochádza z izraelských osád, by spotrebiteľa uvádzalo do omylu, pokiaľ ide o skutočný pôvod výrobku. V takýchto prípadoch je nutné pridať výraz ‚izraelská osada‘ alebo jeho ekvivalent – napríklad v zátvorkách. Preto možno použiť výrazy ako napríklad ‚výrobok z Golanských výšin (izraelská osada)‘ alebo ‚výrobok zo západného brehu Jordánu (izraelská osada)‘.“

4 Pozri článok 288 ods. 2 Colného kódexu Únie.

5 Ú. v. EÚ C 375, 2015, s. 4.

6 Bod 2 výkladového stanoviska.

7 Bod 2 výkladového stanoviska.

B. Francúzske právo

23. Minister hospodárstva a financií 24. novembra 2016 s odvolaním sa na nariadenie č. 1169/2011 uverejnil v *Úradnom vestníku Francúzskej republiky* stanovisko určené hospodárskym subjektom a týkajúce sa označovania pôvodu tovaru z území okupovaných Izraelom od roku 1967 („Avis aux opérateurs économiques relatifs à l’indication de l’origine des marchandises issues des territoires occupés par Israël depuis 1967“)⁸ (ďalej len „sporné stanovisko“).

24. Sporné stanovisko znie takto:

„Nariadenie [č. 1169/2011] stanovuje, že pri označovaní musia byť údaje uvádzané čestným spôsobom. Nesmie hroziť, že by spotrebiteľa uviedli do omylu, najmä pokiaľ ide o pôvod výrobkov. Potraviny z území okupovaných Izraelom musia byť preto označené tak, aby označenie odrážalo tento pôvod.

Generálne riaditeľstvo pre hospodársku súťaž, spotrebu a boj proti podvodom ministerstva hospodárstva a financií (Direction générale de la Concurrence, de la consommation et de la répression des fraudes du ministère de l’Économie et des Finances – GCCRF) preto upozorňuje hospodárske subjekty na výkladové stanovisko.

Je v ňom najmä uvedené, že podľa medzinárodného práva Golanské výšiny a západný breh Jordánu vrátane východného Jeruzalema nie sú súčasťou Izraela. Aby teda spotrebiteľ nebol uvedený do omylu, pri označovaní potravín musí byť presne uvedený pôvod výrobkov bez ohľadu na to, či je jeho uvádzanie povinné podľa pravidiel Spoločenstva alebo ho hospodársky subjekt uvedie dobrovoľne.

V prípade výrobkov zo západného brehu Jordánu alebo Golanských výšin, ktoré pochádzajú z osád, označenie obmedzené na ‚výrobok zo západného brehu Jordánu‘ alebo ‚výrobok z Golanských výšin‘ nie je prijateľné. Hoci tieto označenia označujú širšiu oblasť alebo územie, z ktorých výrobok pochádza, neuvedenie dodatočných zemepisných informácií a skutočností, že výrobok pochádza z izraelských osád, by mohlo spotrebiteľa uviesť do omylu, pokiaľ ide o skutočný pôvod výrobku. V takýchto prípadoch je nutné pridať v zátvorkách výraz ‚izraelská osada‘ alebo jeho ekvivalent. Preto možno použiť výrazy ako napríklad ‚výrobok z Golanských výšin (izraelská osada)‘ alebo ‚výrobok zo západného brehu Jordánu (izraelská osada)‘.

IV. Skutkové okolnosti sporu vo veci samej

25. Francúzsky minister hospodárstva a financií sporným stanoviskom s odvolaním sa na nariadenie č. 1169/2011 špecifikoval, ktoré výrazy sa môžu a ktoré nemôžu používať na výrobkoch z území okupovaných Izraelom od júna 1967.

26. Organisation juive européenne a Psagot (spoločnosť, ktorá sa zaoberá obhospodarovaním vinohradov ležiacich najmä na územiach okupovaných Izraelom) sa dvoma žalobami domáhajú zrušenia sporného stanoviska z dôvodu prekročenia právomoci.

27. Podľa názoru vnútroštátneho súdu posúdenie zlučiteľnosti sporného stanoviska s nariadením č. 1169/2011 závisí od toho, či podľa práva EÚ musí byť na výrobku pochádzajúcom z územia okupovaného Izraelom od roku 1967 označenie tohto územia a tiež označenie, že výrobok pochádza z izraelskej osady, pokiaľ to tak je, alebo či v prípade zápornej odpovede ustanovenia nariadenia č. 1169/2011 umožňujú požadovať takéto označovanie výrobkov.

⁸ JORF 2016, č. 273, text č. 81.

V. Návrh na začatie prejudiciálneho konania a konanie na Súdnom dvore

28. Za týchto okolností Conseil d'État (Štátna rada, Francúzsko) uznesením z 30. mája 2018, ktoré bolo Súdnemu dvoru doručené 4. júna 2018, rozhodla o prerušení konania a položila Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„Ukladá právo Únie a konkrétne nariadenie... č. 1169/2011... v prípade, že je označenie pôvodu výrobku patriaceho do pôsobnosti tohto nariadenia povinné, povinnosť, aby mal výrobok pochádzajúci z územia okupovaného Izraelom od roku 1967 označenie tohto územia a tiež označenie, pokiaľ to tak je, že výrobok pochádza z izraelskej osady? Dovoľujú v prípade zápornej odpovede ustanovenia [nariadenia č. 1169/2011], konkrétne jeho kapitoly VI, členskému štátu takéto označenia požadovať?“

29. Písomné pripomienky predložili Organisation juive européenne, Psagot, francúzska, švédska, írsky a holandská vláda, ako aj Európska komisia. S výnimkou holandskej vlády boli všetci títo účastníci vypočutí Súdnym dvorom na pojednávaní, ktoré sa uskutočnilo 9. apríla 2019.

VI. Analýza

A. Prvá otázka

30. Prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či si právo EÚ, a najmä nariadenie č. 1169/2011 na účely označovania vyžaduje uvedenie pôvodu výrobku pochádzajúceho z územia okupovaného Izraelom od roku 1967, a ak áno, aký je rozsah tejto požiadavky na označovanie.

1. Význam pojmov „krajina pôvodu“ a „miesto pôvodu“

31. V súlade s článkami 9 a 26 nariadenia č. 1169/2011 označenie krajiny pôvodu alebo miesta pôvodu povinné, „ak by ich neuvedenie mohlo viesť spotrebiteľa do omylu, pokiaľ ide o skutočnú krajinu pôvodu alebo miesto pôvodu potraviny“. V prvom rade je preto nevyhnutné určiť význam pojmov „krajina pôvodu“ a „miesto pôvodu“.

32. „Miesto pôvodu“ je vymedzené v článku 2 ods. 2 písm. g) nariadenia č. 1169/2011 ako protiklad „krajiny pôvodu“, ktorá je zas vymedzená odkazom na články 23 to 26 Colného kódexu Spoločenstva.

33. Ako už mal Súdny dvor príležitosť objasniť vo vzťahu k článku 24 Colného kódexu Spoločenstva, tieto ustanovenia predstavujú spoločnú definíciu pojmu pôvod tovaru, netýkajú sa však obsahu informácie určenej spotrebiteľom.⁹ Pojem „krajina pôvodu“ v zmysle nariadenia č. 1169/2011 sa preto vzťahuje len na tovar pochádzajúci z určitej krajiny vrátane jej teritoriálnych vôd.

34. Okrem toho článok 2 ods. 2 písm. g) nariadenia č. 1169/2011 tiež stanovuje, že „meno, obchodné meno alebo adresa prevádzkovateľa potravinárskeho podniku na etikete nepredstavuje v zmysle tohto nariadenia označenie krajiny pôvodu ani miesto pôvodu potraviny“. Vzhľadom na toto znenie je jasné, že pojem „miesto pôvodu“ nevyhnutne odkazuje na miesto, ktoré nie je krajinou ani adresou prevádzkovateľa potravinárskeho podniku na etikete.

⁹ Pozri v tomto zmysle rozsudok zo 16. júla 2015, UNIC a Uni.co.pel (C-95/14, EU:C:2015:492, body 59 a 60).

35. „Miesto“ je bežné slovo, ktoré vo svojom zvyčajnom zmysle odkazuje na *priestorovú* situáciu, pomocou ktorej je možné niekoho alebo niečo lokalizovať.¹⁰ Z toho teda vyplýva, že pojem „krajina pôvodu“ v zmysle nariadenia č. 1169/2011 odkazuje na krajinu vrátane jej teritoriálnych vôd,¹¹ zatiaľ čo pojem „miesto pôvodu“ odkazuje na zemepisné miesto, ktoré je menšie ako krajina väčšie ako presná lokalizácia budovy.¹²

36. Z ustálenej judikatúry Súdneho dvora však vyplýva, že na účely výkladu ustanovenia práva EÚ je potrebné zohľadniť nielen jeho znenie, ale aj jeho kontext a ciele sledované právnou úpravou, ktorej je súčasťou.¹³

37. Po prvé cieľ nariadenia č. 1169/2011 je jasne stanovený v článku 1: normotvorca EÚ sa usiluje zabezpečiť „*vysok[ú] úrov[eň] ochrany spotrebiteľa vo vzťahu k informáciám o potravinách*“, pričom sa zohľadňujú rozdiely vo vnímaní spotrebiteľov a *ich informačných potrieb*“¹⁴. Je zjavné, že dôraz sa tu kladie na informačné potreby spotrebiteľa.

38. Nemožno poprieť, že nariadenie č. 1169/2011 zabezpečuje aj ochranu zdravia. Jeho odôvodnenie 3 totiž stanovuje, že „na dosiahnutie vysokej úrovne ochrany zdravia spotrebiteľov a na zaručenie ich práva na informácie by sa malo zabezpečiť, aby spotrebiteľia boli primerane informovaní o potravinách, ktoré konzumujú“. Okrem toho, že v tomto odôvodnení je ochrana zdravia spotrebiteľov postavená na rovnakú úroveň ako ich právo na informácie, však to isté odôvodnenie potvrdzuje, že pôsobnosť nariadenia č. 1169/2011 je omnoho širšia než len otázky súvisiace so zdravím. V odôvodnení 3 je totiž zdôraznené, že výber zo strany spotrebiteľov môžu *okrem iného* ovplyvňovať zdravotné, ekonomické, environmentálne, sociálne a etické hľadiská.

39. Je úplne zjavné, že v modernom prostredí už niektoré nákupy nie sú založené len na hľadiskách, akým je cena či identita konkrétnej spotrebiteľskej značky. V prípade mnohých spotrebiteľov sú nákupy ovplyvňované takými kritériami, akými sú ekologické, sociálne, politické, kultúrne alebo etické hľadiská.¹⁵

40. Aby som sa však vrátil k zneniu článku 26 nariadenia č. 1169/2011 a špecifickej povinnosti v súvislosti s „krajinou pôvodu“ alebo „miestom pôvodu“, treba pripustiť aj to, že toto ustanovenie sa nezmieňuje o zdravotnej problematike. Naopak, článok 26 nariadenia č. 1169/2011 je neutrálny, pokiaľ ide o príčinu rizika zavádzania v súvislosti so skutočnou krajinou pôvodu alebo miestom pôvodu potraviny.

10 Slovo „space“ (priestor) je vymedzené ako „určitá poloha, bod alebo oblasť v priestore“ [Oxford Dictionary of English, 2. vyd. (revidované), Oxford University Press, 2005], zatiaľ čo napríklad slovo „lieu“ (miesto) (používané vo francúzskom znení nariadenia č. 1169/2011) sa dá definovať ako „la situation spacie de quelque chose, de quelqu'un permettant de la localiser“ (Larousse.fr) a slovo „lugar“ (používané v španielskom znení nariadenia) ako „porción de espacio“ (Diccionario de la lengua española, Real Academia Española, Edición del Tricentenario-Actualización 2018).

11 Pozri článok 23 ods. 2 Colného kódexu Spoločenstva.

12 Je pravda, že článok 60 Colného kódexu Únie je širší, lebo odkazuje na „krajinu *alebo územie*“ (kurzívou zvýraznil generálny advokát), a nie na krajinu. Keďže je však „miesto pôvodu“ v nariadení č. 1169/2011 vymedzené v protiklade ku „krajine pôvodu“, výraz „miesto pôvodu“ sa stáva čisto tautologickým a stráca svoj význam z hľadiska článku 60 Colného kódexu Únie. Čo je totiž „územie“, ak nie menšia geografická oblasť než krajina, inými slovami „miesto“? Domnievam sa preto, že v súvislosti s nariadením č. 1169/2011 pravidlo stanovené v článku 286 ods. 3 Colného kódexu Únie, podľa ktorého sa odkazy na Colný kódex Spoločenstva v iných aktoch Únie považujú za odkazy na zodpovedajúce ustanovenia Colného kódexu Únie, neplatí.

13 Pokiaľ ide o nedávne uplatnenie, pozri rozsudky zo 17. apríla 2018, Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257, bod 44), a z 26. februára 2019, Rimševičs a ECB/Lotyško (C-202/18 a C-238/18, EU:C:2019:139, bod 45).

14 Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

15 Pozri v tomto zmysle CONWAY, É.: Étiquetage obligatoire de l'origine des produits au bénéfice des consommateurs: portée et limites. In: *Revue Québécoise de droit international*. Zv. 24-2, 2011, s. 1 – 51, najmä s. 2.

41. Po druhé je pri určovaní pôsobnosti pojmu „miesto pôvodu“ dôležitý aj kontext článku 9 nariadenia č. 1169/2011. Toto ustanovenie – v ktorom je uvedený zoznam povinných údajov – je totiž prvým článkom kapitoly IV nariadenia č. 1169/2011 nazvanej „Povinné informácie o potravinách“. Pred kapitolou IV stanovuje kapitola II určité „všeobecné zásady týkajúce sa informácií o potravinách“, zatiaľ čo kapitola III je venovaná „všeobecným požiadavkám na informácie o potravinách a zodpovednosti prevádzkovateľov potravinárskych podnikov“.

42. V tomto smere chcem poukázať na to, že ako som už uviedol, prvý článok kapitoly II nariadenia č. 1169/2011 – konkrétne článok 3 ods. 1 – zdôrazňuje, že koneční spotrebitelia sa potrebujú rozhodovať o výbere na základe informácií a bezpečne používať potraviny „najmä so zreteľom na zdravotné, hospodárske, environmentálne, sociálne a *etické* aspekty“¹⁶. Navyše v článku 4 ods. 2 nariadenia č. 1169/2011 je ďalej uvedené, že „pri zvažovaní potreby povinných informácií o potravinách, a aby sa umožnilo spotrebiteľovi rozhodovať sa o výbere na základe informácií, sa berie do úvahy široko rozšírená potreba väčšiny spotrebiteľov dostávať určité informácie, ktorým prikladajú *veľký význam*“¹⁷. Napokon v kapitole IV nariadenia č. 1169/2011 článok 7 ods. 2 nariadenia č. 1169/2011 stanovuje, že „informácie o potravinách musia byť presné, *jasné a ľahko zrozumiteľné* pre spotrebiteľa“¹⁸.

43. Môže byť síce pravda, že ak sa pojem „miesto pôvodu“ vykladá doslovne a posudzuje izolovane, môže naznačovať odkaz obmedzený len na zemepisnú oblasť. Tieto slová sa však nedajú jednoducho chápať izolovane od zvyšku legislatívneho predpisu a jeho cieľa. Tu musím upozorniť na neutrálne znenie článku 26 nariadenia č. 1169/2011, pričom normotvorca zdôraznil potrebu zabezpečiť spotrebiteľom vysokú úroveň informácií, široké spektrum hľadísk, ktoré môžu byť pre týchto spotrebiteľov dôležité, a povinnosť poskytnúť presné, jasné a ľahko zrozumiteľné informácie. Všetky tieto úvahy naznačujú výklad pojmu „miesto pôvodu“, ktorý nie je nevyhnutne obmedzený na čisto zemepisné označenie.

44. Inými slovami, zatiaľ čo pojem „krajina pôvodu“ jednoznačne odkazuje na názvy krajín a ich teritoriálnych vôd, článok 2 ods. 2 písm. g) nariadenia č. 1169/2011 umožňuje určiť „miesto pôvodu“ určitej potraviny pomocou slov, ktoré nie sú nevyhnutne obmedzené na názov dotknutej zemepisnej oblasti, a to asi najmä tam, kde by mohlo byť použitie samotného zemepisného ukazovateľa zavádzajúce.

2. Povinnosť označiť pôvod potraviny pochádzajúcej z územia okupovaného Izraelom od roku 1967

45. Vzhľadom na tieto vymedzenia pojmov „krajina pôvodu“ a „miesto pôvodu“ sa otázka pomerne zužuje: môže neuvedenie pôvodu alebo miesta pôvodu potraviny pochádzajúcej z územia okupovaného Izraelom v zmysle nariadenia č. 1169/2011 viesť spotrebiteľa do omylu?

46. Odpoveď na túto otázku treba hľadať v článku 3 ods. 1 nariadenia č. 1169/2011. Práve toto ustanovenie totiž upravuje kritériá, ktoré pravdepodobne ovplyvnia rozhodnutie spotrebiteľa o výbere: poskytovaním informácií o potravinách sa sleduje cieľ vysokej úrovne ochrany zdravia a záujmov spotrebiteľov tak, že sa konečným spotrebiteľom poskytuje základ na rozhodovanie o výbere na základe informácií a na bezpečné používanie potravín najmä so zreteľom na zdravotné, hospodárske, environmentálne, sociálne a etické aspekty. Navyše z článku 1 ods. 1 nariadenia č. 1169/2011 vyplýva, že je potrebné zohľadniť rozdiely vo vnímaní spotrebiteľov a ich informačných potrebách.

¹⁶ Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

¹⁷ Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

¹⁸ Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

47. Okrem toho treba poukázať na to, že schopnosť byť uvedený do omylu opisom na označení síce treba posudzovať vo vzťahu k „priemernému spotrebiteľovi“, to však nevyhnutne neznamená, že je to jednoducho hocikaký spotrebiteľ. Naopak, priemerný spotrebiteľ je „riadne informovan[ý] a primerane pozorn[ý] a obozretn[ý]... pokiaľ ide o pôvod, miesto pôvodu alebo vlastnosť spojenú s potravinou“¹⁹.

48. Každý z týchto výrazov je dôležitý. Priemerný spotrebiteľ je síce totiž len „riadne informovaný“, zároveň však je aj „primerane pozorný a obozretný“. Na rozdiel od prvej časti definície priemerného spotrebiteľa, ktorá podľa všetkého umožňuje určitú pasivitu, druhá časť znamená pozitívny prístup dotknutého spotrebiteľa a tretia časť vyšší záujem o informácie, a teda podrobnejšie vedomosti. Inými slovami, ak je priemerný spotrebiteľ riadne informovaný, je to vďaka jeho vlastnému správaniu.²⁰

49. Za týchto okolností sa nedá vylúčiť, že situácia územia okupovaného okupačnou mocnosťou – o to viac, ak územnú okupáciu sprevádza budovanie osád – je faktorom, ktorý môže byť dôležitý pri výbere riadne informovaného a primerane pozorného a obozretného spotrebiteľa, keďže v súlade s článkom 1 ods. 1 a článkom 3 ods. 1 nariadenia č. 1169/2011 je potrebné zohľadniť rozdiely vo vnímaní spotrebiteľov a ich informačných potrebách vrátane etických aspektov.

50. V tomto smere si na rozdiel od toho, čo na ústnom pojednávaní 9. apríla 2019 tvrdilo združenie Organisation juive européenne, nemyslím, že odkaz na „etické aspekty“ v nariadení č. 1169/2011 znamená len etické aspekty v súvislosti s konzumáciou potravín. Iste, spotrebiteľia môžu mať námietky voči konzumácii určitých potravín z dôvodu svojho náboženského alebo etického presvedčenia (akým je napríklad vegetariánstvo). Dá sa predstaviť aj to, že spotrebiteľia sú proti konzumácii určitých potravín pre spôsob, akým sa s dotknutými zvieratami zaobchádza vo všeobecnosti alebo pred porážkou. Informácia o krajine pôvodu by však len zriedka mohla byť užitočná povedzme pre spotrebiteľa, ktorý má námietky voči prítomnosti mäsových výrobkov v potrave, ktorú konzumuje.

51. Podľa môjho názoru odkaz na „etické aspekty“ v súvislosti s označovaním krajiny pôvodu znamená jednoducho tieto širšie etické aspekty, ktoré môžu pred kúpou ovplyvniť zmýšľanie určitých spotrebiteľov. Rovnako ako mnohí európski spotrebiteľia boli proti nakupovaniu juhoafrického tovaru v období apartheidu pred rokom 1994, súčasní spotrebiteľia môžu mať z podobných dôvodov námietky voči nákupu tovaru z určitej krajiny napríklad preto, že nie je demokratická alebo že uplatňuje určitú politickú líniu alebo sociálnu politiku, ktorú dotknutý spotrebiteľ považuje za diskutabilnú, či dokonca odsúdeniahodnú. Pokiaľ ide o izraelskú politiku voči okupovaným územiam a osadám, niektorí spotrebiteľia môžu mať námietky voči kúpe výrobkov z týchto území práve z toho dôvodu, že okupácia a vybudovanie osád jasne znamená porušenie medzinárodného práva. Samozrejme, úlohou Súdneho dvora nie je schváliť alebo odsúdiť takú voľbu spotrebiteľa: skôr stačí uviesť, že porušenie medzinárodného práva predstavuje taký etický aspekt, ktorý normotvorca Únie uznal za oprávnený v súvislosti s vyžadovaním informácií o krajine pôvodu.

19 Pozri v tomto zmysle rozsudok z 10. septembra 2009, Severi (C-446/07, EU:C:2009:530, bod 61). Zatiaľ čo vo francúzskom znení tohto rozsudku je použitý výraz „éclairé“, Súdny dvor v rozsudkoch týkajúcich sa ochrany spotrebiteľa často používa aj prídavné meno „avisé“, ktoré sa podľa mňa viac približuje výrazu „circumspect“ (obozretný). Pozri napríklad rozsudky zo 16. júla 1998, Gut Springenheide a Tusky (C-210/96, EU:C:1998:369, body 31 a 37); zo 4. apríla 2000, Darbo (C-465/98, EU:C:2000:184, bod 20), a z 21. januára 2016, Viiniverla (C-75/15, EU:C:2016:35, bod 25). Dokonca chcem poukázať na to, že v rozsudku Teekanne (rozsudok zo 4. júna 2015, C-195/14, EU:C:2015:361) Súdny dvor používa alternatívne výrazy „avisé“ (bod 23) a „éclairé“ (bod 36), pričom oba sú do angličtiny preložené ako „circumspect“ (obozretný). Okrem toho sa zdá, že rovnako ako v angličtine sa ten istý vzorec systematicky používa v ďalších jazykových zneniach (pozri okrem iného holandčinu – een normaal geïnformeerde en redelijk omzichtige en oplettende gemiddelde consument –, taliančinu – un consumatore medio normalmente informato e ragionevolmente attento e avveduto –, španielčinu – un consumidor medio, normalmente informado y razonablemente atento y perspicaz –, alebo rumunčinu – unui consumator mediu, normal informat, suficient de atent și de avizat).

20 Pozri v tomto zmysle GONZÁLEZ VAQUÉ, L.: La noción de *consumidor medio* según la jurisprudencia del Tribunal de Justicia de las Comunidades europeas. In: *Revista de derecho comunitario europeo*. 2004/17, s. 47 – 81, najmä s. 63 a 64.

52. Dodržiavanie požiadaviek medzinárodného práva totiž mnohí – a nielen obmedzený okruh odborníkov v oblasti medzinárodného práva a diplomacie – považujú za zásadné na udržanie medzinárodného mieru a bezpečnosti a za útočisko spravodlivosti v inak nespravodlivom svete. Osobitne to asi platí v prípade občanov Únie, z ktorých boli niektorí dokonca počas svojho života svedkami deštruktívneho vplyvu hrubej sily v oblasti, v ktorej niektoré krajiny nadobudli presvedčenie, že medzinárodné právo je len prázdny prísľub pre utláčaných a zraniteľných tohto sveta a že ho je možné beztrestne porušovať.

53. Z hľadiska medzinárodného práva je teda izraelská okupácia týchto území protiprávna. Politika budovania osád na týchto územiach je tiež jasným porušením medzinárodného práva, keďže článok 49 Ženevského dohovoru o ochrane civilných osôb za vojny²¹ (ďalej len „štvrtý Ženevský dohovor“) stanovuje, že okupačná mocnosť (v tomto prípade Izrael) nesmie „deportovať alebo presunúť časť vlastného civilného obyvateľstva na okupované územie“.

54. Medzinárodný súdny dvor vo svojom *poradnom stanovisku k výstavbe múru na okupovanom palestínskom území* konštatoval, že toto ustanovenie „... zakazuje nielen také deportácie alebo nútené presuny obyvateľstva, k akým dochádzalo počas druhej svetovej vojny, ale aj akékoľvek opatrenia, ktoré by okupačná mocnosť mohla prijať na zorganizovanie alebo podporu presunov častí vlastného obyvateľstva na okupované územie. V tejto súvislosti z informácií poskytnutých Súdnemu dvoru vyplýva, že Izrael od roku 1977 uskutočňuje politiku a rozvíja postupy zahŕňajúce budovanie osád na okupovanom palestínskom území v rozpore s práve citovanými podmienkami článku 49 ods. 6. Bezpečnostná rada preto konštatovala, že taká politika a postupy „nemajú právnu platnosť“. Zároveň vyzvala „Izrael ako okupačnú mocnosť, aby dôsledne dodržiaval štvrtý Ženevský dohovor, zrušil svoje predchádzajúce opatrenia a zdržal sa prijímania opatrení, ktoré by mali za následok zmenu právneho postavenia a geografickej povahy a významne by sa dotkli demografického zloženia arabských území okupovaných od roku 1967 vrátane Jeruzalema, najmä aby nepresúval časť vlastného civilného obyvateľstva na okupované arabské územia“ [rezolúcia 446 (1979) z 22. marca 1979]. Rada svoje stanovisko potvrdila v rezolúciách 452 (1979) z 20. júla 1979 a 465 (1980) z 1. marca 1980. V poslednom uvedenom prípade totiž opísala „politikú a postupy Izraela spočívajúce v presídľovaní častí jeho obyvateľstva a nových prisťahovalcov na [okupované] územia“ ako „flagrantné porušenie“ štvrtého Ženevského dohovoru. Súdny dvor konštatuje, že izraelské osady boli na okupovanom palestínskom území (vrátane východného Jeruzalema) vybudované v rozpore s medzinárodným právom“²².

55. Tento úryvok skutočne hovorí sám za seba. Nepopierateľne preukazuje, že izraelská politika budovania osád je považovaná za zjavné porušenie medzinárodného práva najmä z hľadiska práva národov na sebaurčenie,²³ ktoré je právne vymožitelným právom *erga omnes* podľa Medzinárodného súdneho dvora²⁴ a Súdného dvora.²⁵ Podobné stanovisko pravidelne zaujíma Organizácia Spojených národov (OSN).²⁶

21 Zbierka zmlúv Organizácie Spojených národov, zväzok 75, s. 287.

22 Právne dôsledky výstavby múru na okupovanom palestínskom území, poradné stanovisko, MSD, Zbierka 2004, s. 136 (bod 120).

23 Pozri v tomto zmysle Právne dôsledky výstavby múru na okupovanom palestínskom území, poradné stanovisko, MSD, Zbierka 2004, bod 155 a tiež body 118 a 120.

24 Pozri v tomto zmysle Právne dôsledky výstavby múru na okupovanom palestínskom území, poradné stanovisko, MSD, Zbierka 2004, s. 136 (body 88 a 155).

25 Pozri v tomto zmysle rozsudok z 21. decembra 2016, Rada/Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973, bod 88).

26 Pokiaľ ide o Bezpečnostnú radu OSN, pozri okrem iného rezolúcie BR OSN č. 242 (1967) z 22. novembra 1967 (Blízky východ); č. 446 (1979) z 22. marca 1979 (Izraelom okupované územia); č. 465 (1980) z 1. marca 1980 (Izraelom okupované územia); č. 476 (1980) z 30. júna 1980 (Izraelom okupované územia); č. 2334 (2016) z 23. decembra 2016 (Situácia na Blízkom východe vrátane palestínskej otázky), a pokiaľ ide o Valné zhromaždenie OSN, rezolúcie č. 72/14 (2017) z 30. novembra 2017 (Mierové urovanie palestínskej otázky); č. 72/15 (2017) z 30. novembra 2017 (Jeruzalem); č. 72/16 (2017) z 30. novembra 2017 (Sýrske Golanské výšiny), a č. 72/86 (2017) zo 7. decembra 2017 (Izraelské osady na okupovanom palestínskom území vrátane východného Jeruzalema a okupované sýrske Golanské výšiny).

56. Za týchto okolností sotva prekvapí, že niektorí riadne informovaní a primerane pozorní a obozretní spotrebitelia by to mohli považovať za etický aspekt ovplyvňujúci ich spotrebiteľské preferencie, v súvislosti s ktorým požadujú dodatočné informácie.

57. Navyše môžem poukázať aj na to, že samotný Súdny dvor už vo svojom rozsudku Brita²⁷ – síce v súvislosti s osobitným aspektom práva EÚ, konkrétne s pôsobnosťou dohôd o pridružení medzi EÚ a Izraelom²⁸ a medzi EÚ a Organizáciou pre oslobodenie Palestíny²⁹ – uznal potrebu jasne rozlišovať medzi výrobkami pochádzajúcimi z územia Izraela a výrobkami zo západného brehu Jordánu.

58. Tento názor je tiež v súlade s článkom 3 ods. 5 ZEÚ, podľa ktorého Únia prispieva k „prísnemu dodržiavaniu... medzinárodného práva, najmä k dodržiavaniu zásad Charty Organizácie Spojených národov“. Ďalej je v súlade s rezolúciou BR OSN č. 2334 (2016), ktorá „vyzýva všetky štáty... aby vo svojich dojednaniach rozlišovali medzi územím Izraelského štátu a územiami okupovanými od roku 1967“³⁰.

59. Musím teda dospieť k záveru, že neoznačenie krajiny pôvodu alebo miesta pôvodu výrobku z územia okupovaného Izraelom a v každom prípade výrobku pochádzajúceho z osady môže viesť spotrebiteľa do omylu, pokiaľ ide o skutočnú krajinu pôvodu alebo miesto pôvodu potraviny.

60. Vzhľadom na všetky tieto dôvody sa domnievam, že uvádzanie týchto informácií je povinné podľa článku 9 ods. 1 písm. i) a článku 26 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 1169/2011.

3. Rozsudok UK Supreme Court (Najvyšší súd Spojeného kráľovstva) Richardson v. Director of Public Prosecutions

61. Zástupcovia spoločnosti Psagot sa do veľkej miery odvolávajú na rozsudok UK Supreme Court (Najvyšší súd Spojeného kráľovstva) z 5. februára 2014, Richardson v. Director of Public Prosecutions.³¹ Musím sa preto týmto rozsudkom zaoberať trochu podrobnejšie.

62. Išlo o vec, v ktorej boli obžalovaní stíhaní za trestné činy protiprávneho vstupu spočívajúceho v tom, čo Supreme Court (Najvyšší súd) opísal ako „nenásilný, ale rozhodný protest v londýnskom obchode“. Obchod sa špecializoval na predaj kozmetických výrobkov vyrobených z minerálov z Mŕtveho mora. Obžalovaní namietali, že (i) tieto výrobky vyrobila izraelská spoločnosť v izraelskej osade pri Mŕtvom mori na západnom brehu Jordánu, t. j. na okupovaných územiach, a že (ii) v továrni údajne pracovali Izraelčania, ktorých izraelská vláda povzbudila k tomu, aby sa tam usadili.

63. Jeden z konkrétnych bodov obhajoby spočíval v tom, že výrobky predávané v obchode boli označené ako „Vyrobené spoločnosťou Dead Sea Laboratories Ltd, Mŕtve more, Izrael“. Údajne išlo o klamlivé alebo zavádzajúce označenie, lebo okupované územia nie sú medzinárodným spoločenstvom alebo Spojeným kráľovstvom uznané za súčasť Izraela. Obžalovaní preto tvrdili, že spoločnosť prevádzkujúca obchod sa dopustila určitých porušení zákona v oblasti označovania výrobkov.

²⁷ Rozsudok z 25. februára 2010, Brita (C-386/08, EU:C:2010:91).

²⁸ Euro-stredomorská dohoda, ktorou sa zakladá pridruženie medzi Európskymi spoločenstvami a ich členskými štátmi na jednej strane a Izraelským štátom na strane druhej podpísaná v Bruseli 20. novembra 1995 (Ú. v. ES L 147, 2000, s. 3; Mim. vyd. 11/055, s. 167).

²⁹ Európsko-stredomorská dočasná dohoda o pridružení o obchode a spolupráci medzi Európskym spoločenstvom na jednej strane a Organizáciou pre oslobodenie Palestíny v prospech palestínskych orgánov Západného brehu a Pásma Gazy na druhej strane, podpísaná v Bruseli 24. februára 1997 (Ú. v. ES L 187, 1997, s. 3; Mim. vyd. 11/026, s. 124).

³⁰ Bod 5.

³¹ [2014] UKSC 8.

64. Hlavné porušenie zákona, na ktoré sa na tento účel odvolávali, bolo porušenie niektorých nariadení Spojeného kráľovstva, ktorými bola prebratá smernica o nekalých obchodných praktikách.³² Príslušný trestný čin spočíval v „obchodnej praktike, ktorou je klamlivé konanie“³³.

65. V konaní na miestne príslušnom súde (okresný súd) bolo uvedené tvrdenie, že výrobky predávané v obchode sú nesprávne označené, pokiaľ ide o zemepisný pôvod, lebo sú označené ako „Vyrobené spoločnosťou Dead Sea Laboratories Ltd, Mŕtve more, Izrael“. Údajne to znamenalo, že výrobky sú prezentované tak, že pochádzajú z Izraela, pričom však odtiaľ nepochádzajú, lebo sú z okupovaných území.

66. Bez ohľadu na to, že ako Supreme Court (Najvyšší súd) nakoniec rozhodol, nariadenie nestanovuje, že predaj nesprávne označeného tovaru je trestným činom, je dôležité poukázať na to, že miestne príslušný súd konštatoval, neexistuje základ na tvrdenie, podľa ktorého by bol priemerný spotrebiteľ uvedený do omylu a urobil by rozhodnutie o obchodnej transakcii (t. j. kúpil by si výrobok), ktoré by inak neurobil, iba z toho dôvodu, že za pôvod výrobkov z ústavného či politického hľadiska bol označený Izrael, pričom v skutočnosti to boli okupované územia: napokon pôvod bol správne označený ako Mŕtve more. Okresný súd konštatoval: „Bez ohľadu na to, či uvedená informácia je alebo nie je nesprávna... sa domnievam, že počet osôb, ktorých rozhodnutie o prípadnej kúpe údajne izraelského výrobku by ovplyvnila vedomosť o jeho skutočnom pôvode, by bol omnoho nižší ako počet potrebný na to, aby ich bolo možné považovať za „priemerných spotrebiteľov“. Ak je potenciálnym kupujúcim niekto, kto je ochotný nakupovať izraelský tovar ako taký, len v prípade veľmi malej kategórie osôb by bolo toto rozhodnutie iné z dôvodu, že tovar pochádza z protizákonne okupovaného územia.“ Supreme Court (Najvyšší súd) rozhodol, že „okresný súd to jednoznačne mohol konštatovať na základe dôkazov a toto konštatovanie je kľúčové v súvislosti s tvrdením, že bol spáchaný trestný čin“.

67. Podľa môjho názoru je však užitočnosť tohto rozhodnutia obmedzená. Vec sa v skutočnosti týka nezákonného vstupu do priestorov obchodu, v súvislosti s ktorým obhajoba uvádzala pomerne vykonštruované a vynaliezavé tvrdenia s cieľom odôvodniť konanie obžalovaných. Okrem toho Supreme Court (Najvyšší súd) sa touto vecou nakoniec zaoberal v dovolacom konaní, a teda bol nevyhnutne viazaný skutkovými zisteniami súdu nižšieho stupňa.

68. Pri všetkej úcte nemôžem súhlasiť ani s uvažovaním okresného súdu. Domnievam sa, že môže existovať veľa potenciálnych spotrebiteľov, ktorí sú ochotní nakupovať izraelský tovar (t. j. v zmysle tovaru vyrobeného v rámci medzinárodne uznaných hraníc Izraela pred roku 1967), ktorí by sa však vyhli alebo by dokonca odmietli tvrdenie, že by mohli nakupovať tovar pochádzajúci z území okupovaných Izraelom od roku 1967 a prípadne z osád na týchto územiach.

4. Rozsah povinnosti uvádzať pôvod potravín pochádzajúcich z územia okupovaného Izraelom od roku 1967

69. Posledným problémom, ktorý musím vyriešiť, aby som mohol odpovedať na prvú otázku položenú vnútroštátnym súdom, je určenie rozsahu povinnosti uvádzať miesto pôvodu potravín pochádzajúcich z územia okupovaného Izraelom od roku 1967, inými slovami znenie povinného označenia.

32 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 84/450/EHS, smernice Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 („smernica o nekalých obchodných praktikách“) (Ú. v. EÚ L 149, 2005, s. 22).

33 Bolo vymedzené v tom zmysle, že obchodná praktika sa považuje za klamlivé konanie, ak (okrem iného): „2. a)... obsahuje nesprávne informácie a je preto nepravdivá vo vzťahu ku ktorémukoľvek aspektu uvedenému v odseku 4 alebo akýmkoľvek spôsobom vrátane celkového prevedenia uvádza do omylu alebo je spôsobilá uviesť do omylu priemerného spotrebiteľa vo vzťahu ku ktorémukoľvek aspektu uvedenému v predmetnom odseku, a to aj keď je táto informácia vecne správna; a b) zapríčiňuje alebo je spôsobilá zapríčiniť, že spotrebiteľ urobí rozhodnutie o obchodnej transakcii, ktoré by inak neurobil“.

70. V tejto súvislosti je dôležité vziať do úvahy článok 7 nariadenia č. 1169/2011. Podľa odseku 1 tohto ustanovenia totiž informácie o potravinách nesmú uvádzať do omylu, najmä ak ide o vlastnosti potraviny, okrem iného jej krajinu pôvodu alebo miesto pôvodu.

71. Na základe výkladu podobného ustanovenia smernice 2000/13³⁴ (zrušenej nariadením č. 1169/2011) sa dá konštatovať, že podľa článku 7 ods. 1 nariadenia č. 1169/2011 musí mať spotrebiteľ *správne, neutrálne a objektívne* informácie, ktoré ho neuvádzajú do omylu.³⁵ V článku 7 ods. 2 nariadenia č. 1169/2011 je ďalej uvedené, že informácie o potravinách musia byť *presné, jasné a ľahko zrozumiteľné pre spotrebiteľa*.

72. Generálny advokát Mischo v tejto súvislosti v návrhoch, ktoré predniesol vo veci Gut Springenheide a Tusky (C-210/96, EU:C:1998:102), veľmi relevantným spôsobom vysvetlil, že treba rozlišovať medzi informáciou, ktorá je objektívne správna, informáciou, ktorá je objektívne nesprávna, a informáciou, ktorá je objektívne správna, no mohla by uviesť spotrebiteľa do omylu, lebo neodráža celú pravdu.³⁶ Totiž „pokiaľ by vynechaná informácia mohla poskytnutú informáciu ukázať v [jednoznačne] inom svetle, treba konštatovať, že spotrebiteľ bol uvedený do omylu“³⁷.

73. Je to tiež v úplnom súlade s definíciou „klamlivého konania“ v zmysle smernice o nekalých obchodných praktikách, ktorá sa podľa odôvodnenia 5 nariadenia č. 1169/2011 zaoberá určitými aspektmi poskytovania informácií spotrebiteľom predovšetkým na zamedzenie klamlivého konania a opomenutí poskytnutia informácií, ktoré by mali dopĺňať konkrétne pravidlá týkajúce sa poskytovania informácií o potravinách spotrebiteľom. Podľa článku 6 smernice o nekalých obchodných praktikách sa totiž obchodná praktika považuje za klamlivú, „aj keď je táto informácia vecne správna [, ale] zapríčiňuje alebo je spôsobilá zapríčiniť, že [priemerný] spotrebiteľ urobí rozhodnutie o obchodnej transakcii, ktoré by inak neurobil“.

74. Navyše ako som ukázal v prvej časti svojej analýzy, myslím si, že zatiaľ čo pojem „krajina pôvodu“ jednoznačne odkazuje na názvy krajín a ich teritoriálnych vôd, článok 2 ods. 2 písm. g) nariadenia č. 1169/2011 umožňuje určenie „miesta pôvodu“ potraviny pomocou slov, ktoré nie sú obmedzené na názov dotknutej zemepisnej oblasti.

75. Za týchto okolností sa domnievam, že označenie obmedzené na „výrobok z Golanských výšin“ alebo „výrobok zo západného brehu Jordánu“ by v prípade výrobkov zo západného brehu Jordánu alebo z Golanských výšin, ktoré pochádzajú z izraelských osád, nebolo postačujúce. Taký opis síce môže byť z technického hľadiska správny, myslím si však, že spotrebiteľ by napriek tomu mohol byť uvedený do omylu. Taký opis by neodrážal celú pravdu v súvislosti s problematikou, ktorá môže ovplyvniť nákupné zvyklosti spotrebiteľov.

76. Aby som totiž parafrázoval rozsudok Súdneho dvora vydaný vo veci Severi,³⁸ spomedzi faktorov, ktoré treba zohľadniť pri určovaní, či označovanie, ktoré je predmetom sporu vo veci samej, môže byť zavádzajúce, je izraelská okupácia a osady „objektívnou skutočnosťou a môže zmeniť očakávania rozumného spotrebiteľa“³⁹.

34 Smernica Európskeho parlamentu a Rady (ES) z 20. marca 2000 o aproximácii právnych predpisov členských štátov, týkajúcich sa označovania, prezentácie a reklamy potravín (Ú. v. ES L 109, 2000, s. 29; Mim. vyd. 15/005, s. 75).

35 Pozri v tomto zmysle rozsudok zo 4. júna 2015, Teekanne (C-195/14, EU:C:2015:361, bod 32). Pozri tiež rozsudok z 22. septembra 2016, Breitsamer und Ulrich (C-113/15, EU:C:2016:718, bod 69).

36 Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Mischo vo veci Gut Springenheide a Tusky (C-210/96, EU:C:1998:102, bod 78).

37 Návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Mischo vo veci Gut Springenheide a Tusky (C-210/96, EU:C:1998:102, bod 87). V anglickom znení je síce použitá príslovka „completely“ (úplne), no príslovka „clearly“ (jednoznačne) sa mi zdá byť bližšia pôvodnému – francúzskemu – jazykovému zneniu, v ktorom je použitý výraz „nettement“.

38 Rozsudok z 10. septembra 2009 (C-446/07, EU:C:2009:530).

39 Rozsudok z 10. septembra 2009, Severi (C-446/07, EU:C:2009:530, bod 62).

77. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy sa preto domnievam, že pripojenie výrazu „izraelské osady“ k zemepisnému označeniu pôvodu výrobkov je jediný spôsob poskytnutia – ako si to vyžaduje článok 7 ods. 1 a 2 nariadenia č. 1169/2011 – správnych a objektívnych, ale aj presných, jasných a ľahko zrozumiteľných informácií pre spotrebiteľa.

78. Výraz „osada“ je totiž odvodený od situácie, v ktorej je určité územie okupované okupačnou mocnosťou. V prejednávanej veci je teda tento prístup logický, lebo Izrael bol uznaný za „okupačnú mocnosť“ v zmysle medzinárodného zvykového práva a štvrtého Ženevského dohovoru.⁴⁰ Tieto výrazy sa pravidelne používajú na opísanie aktuálnej situácie na okupovaných územiach.⁴¹ Súhlasím síce s tým, že v určitom zmysle by sa niektorí mohli domnievať, že toto názvoslovie má mierne pejoratívny podtón, sú to však výrazy s rozšíreným používaním, ktoré priemerný spotrebiteľ rozumne pochopí.

5. Záver týkajúci sa prvej otázky

79. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy teda konštatujem, že nariadenie č. 1169/2011 si vyžaduje, aby bol na výrobku pochádzajúcom z územia okupovaného Izraelom od roku 1967 uvedený zemepisný názov tohto územia a skutočnosť, že výrobok pochádza z izraelskej osady, ak je to naozaj tak.

B. Subsidiárne položená druhá otázka

80. Druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či ustanovenia nariadenia č. 1169/2011 umožňujú členským štátom požadovať označenie územia, z ktorého pochádza výrobok pochádzajúci z územia okupovaného Izraelom od roku 1967, a okrem toho uvedenie skutočnosti, že ide o výrobok z izraelskej osady, ak je to tak.

81. V zvyšnej časti týchto návrhov preto vychádzam – v rozpore so svojím názorom – z predpokladu, že článok 9 ods. 1 písm. i) a článok 26 nariadenia č. 1169/2011 sa za týchto okolností neuplatnia.

82. Článok 38 ods. 1 nariadenia č. 1169/2011 jasne stanovuje, že „ak ide o otázky, ktoré sa týmto nariadením konkrétne harmonizujú, členské štáty nemôžu prijímať ani si zachovať vnútroštátne opatrenia, ak to nepovoľuje právo Únie“. Naopak, z článku 38 ods. 2 nariadenia č. 1169/2011 vyplýva, že členské štáty môžu prijímať vnútroštátne opatrenia v súvislosti s otázkami, ktoré sa v tomto nariadení konkrétne neharmonizujú, za predpokladu, že sa nimi nezakazuje voľný pohyb tovaru, ktorý je v súlade s týmto nariadením, ani sa mu nebráni a neobmedzuje sa.

83. Keďže článok 39 ods. 2 nariadenia č. 1169/2011, ktorý sa týka vnútroštátnych opatrení o ďalších povinných údajoch, je výslovne venovaný vnútroštátnym opatreniam v oblasti označovania pôvodu alebo miesta pôvodu, treba pripustiť, že takého údaje nie sú nariadením č. 1169/2011 úplne harmonizované.

84. Podľa článku 39 ods. 2 nariadenia č. 1169/2011 sú však vnútroštátne opatrenia týkajúce sa povinného uvádzania krajiny pôvodu alebo miesta pôvodu potravín povolené, len ak je „dokázané spojenie medzi určitými vlastnosťami potraviny a jej pôvodom alebo miestom pôvodu“.

85. Vzhľadom na toto ustanovenie preto nepostačuje, že krajina pôvodu alebo miesto pôvodu má ako také určitý význam pri prijímaní rozhodnutí spotrebiteľmi. Naopak, územie pôvodu alebo miesto pôvodu musí mať hmatateľný vplyv na samotný výrobok, a najmä na vlastnosti dotknutej potraviny.

⁴⁰ Pozri na tieto účely článok 49 štvrtého Ženevského dohovoru. Právne dôsledky výstavby múru na okupovanom palestínskom území, poradné stanovisko, MSD, Zbierka 2004, s. 136 (bod 78 a nasl.).

⁴¹ Pozri v tomto zmysle rezolúciu BR OSN č. 2334 (2016) z 23. decembra 2016 (Situácia na Blízkom východe vrátane palestínskej otázky).

86. Domnievam sa, že skutočnosť, že určité územie je okupované okupačnou mocnosťou alebo že určitú potravinu vyrába osoba žijúca v osade, nemôže pridať alebo zmeniť vlastnosti potraviny vo vzťahu k jej pôvodu, prinajmenšom pokiaľ ide o potravinárske výrobky pochádzajúce z okupovaných území.

87. Vzhľadom na predchádzajúce úvahy musím konštatovať, že členské štáty na účely článku 39 ods. 2 nariadenia č. 1169/2011 nesmú požadovať označenie územia, z ktorého pochádza výrobok pochádzajúci z územia okupovaného Izraelom od roku 1967, ani že taký výrobok pochádza z izraelskej osady.

VII. Návrh

88. Navrhujem teda, aby Súdny dvor odpovedal na prvú otázku, ktorú položila Conseil d'État (Štátna rada, Francúzsko), takto:

Článok 9 ods. 1 písm. i) a článok 26 ods. 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1169/2011 z 25. októbra 2011 o poskytovaní informácií o potravinách spotrebiteľom, ktorým sa menia a dopĺňajú nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1924/2006 a (ES) č. 1925/2006 a ktorým sa zrušuje smernica Komisie 87/250/EHS, smernica Rady 90/496/EHS, smernica Komisie 1999/10/ES, smernica Európskeho parlamentu a Rady 2000/13/ES, smernice Komisie 2002/67/ES a 2008/5/ES a nariadenie Komisie (ES) č. 608/2004 si vyžadujú, aby bol na výrobku pochádzajúcom z územia okupovaného Izraelom od roku 1967 uvedený zemepisný názov tohto územia, a skutočnosť, že výrobok pochádza z izraelskej osady, ak je to naozaj tak.

89. Pokiaľ by Súdny dvor nesúhlasil s mojou analýzou tejto prvej otázky, subsidiárne navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na druhú otázku takto:

Členské štáty nesmú požadovať, aby bolo v súlade s článkom 39 ods. 2 nariadenia č. 1169/2011 na výrobku pochádzajúcom z územia okupovaného Izraelom od roku 1967 označené územie, alebo to, že taký výrobok pochádza z izraelskej osady, keďže nie je preukázané prepojenie medzi určitými vlastnosťami potravín vyrobených na okupovaných územiach a ich miestom pôvodu.